

ALS THUIS WANKELT

Een essay over kind- en gezinsbescherming, stevige lokale teams
en de plicht om samen te blijven staan

Abstract

Als thuis wankelt, mag een kind niet verdwalen in het systeem. Dit essay is een indringende oproep om bescherming weer nabij, samenhangend en menselijk te organiseren.

Peter Paul Doodkorte i.s.m. De Overkant & Verruim de Horizon

Info@doodkorte.nl

Als thuis wankelt

Een essay over kind- en gezinsbescherming, stevige lokale teams en de plicht om samen te blijven staan

Dit essay vertrekt vanuit een eenvoudige maar ongemakkelijke waarheid: kinderen groeien niet op in stelsels, maar in gezinnen, buurten, scholen en relaties. Juist daarom schiet een beschermingsketen tekort wanneer zij vooral bestaat uit overdrachten, schotten, wisselende gezichten en bestuurlijke logica, terwijl gezinnen behoefte hebben aan nabijheid, continuïteit en een vast aanspreekpunt.

Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming¹ biedt de kans om die werkelijkheid serieus te nemen, door het gezin centraal te zetten, stevige lokale teams² te positioneren als dragende basis en specialistische veiligheid anders te organiseren. Maar die beweging slaagt alleen als zij meer wordt dan een bestuurlijk ontwerp: zij vraagt om gedeelde verantwoordelijkheid, een andere manier van sturen en de moed om uithuisplaatsing niet als systeemuitkomst te accepteren wanneer eerder, eenvoudiger en menselijker handelen mogelijk was.

Wat hier op het spel staat, is groter dan een hervorming van de jeugdbescherming alleen. Het gaat om de vraag of bestuurders, professionals en maatschappelijke partners bereid zijn het sociaal domein opnieuw te ordenen vanuit de leefwereld van kinderen en gezinnen, en niet langer vanuit de grenzen van instituties, financieringsstromen en afzonderlijke verantwoordelijkheden. Pas wanneer bescherming weer herkenbaar, nabij en samenhangend wordt georganiseerd, ontstaat een praktijk

---

¹ Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (TKS) vernieuwt de Nederlandse jeugdbescherming. Het streeft naar een gezinsgerichte aanpak vanuit één vertrouwd gezicht, waardoor gedwongen maatregelen vaker worden voorkomen. Hulp is gebaseerd op de vier pijlers: gezinsgericht, rechtsbeschermend, eenvoudig en lerend.

² Stevige lokale teams zijn professionele wijkteams die hulp en ondersteuning bieden op het gebied van jeugd, gezin en zorg. Ze fungeren als één herkenbaar aanspreekpunt om problemen vroegtijdig aan te pakken, waardoor zware en dure specialistische zorg vaak kan worden voorkomen.

waarin gezinnen niet van loket naar loket worden gestuurd, maar ervaren dat mensen blijven staan wanneer het ingewikkeld wordt.

Manifest voor bestuurders en professionals in het sociaal domein

De tijd van voorzichtig verbeteren is voorbij. Wie kinderen werkelijk wil beschermen, moet erkennen dat de grootste kwetsbaarheid vaak niet alleen in gezinnen zit, maar ook in een stelsel dat te laat reageert, te veel overdraagt en te weinig blijft. Daarom is een andere praktijk nodig: eenvoudiger, nabijger, gezinsgerichter en moediger georganiseerd, met één vast gezicht voor gezinnen en een stevig samenspel tussen lokale teams en veiligheidspartners.

1. Zet de leefwereld echt centraal

- Organiseer bescherming niet rond instituties, maar rond het dagelijkse leven van kinderen en gezinnen.
- Stop met het knippen van één gezinswerkelijkheid in losse beleidsdomeinen, financieringsstromen en professionele kokers.
- Toets elke maatregel aan de vraag: merkt het gezin hier meer rust, duidelijkheid en continuïteit van?

2. Maak van lokale teams de dragende basis

- Positioneer stevige lokale teams als publieke nabijheidsstructuur, niet als loket of filter.
- Geef lokale teams mandaat, continuïteit, deskundigheid en bestuurlijke rugdekking om vroeg te handelen en te blijven staan.
- Zorg dat elk gezin één vast gezicht heeft dat meebeweegt, ook wanneer specialistische veiligheid nodig is.

3. Organiseer veiligheid in partnerschap

- Laat veiligheid niet pas beginnen bij opschaling, maar al in het vroege samenspel tussen gezin, netwerk en professionals.
- Bouw regionale veiligheidsteams niet als nieuwe schakel naast het lokale team, maar als specialistische versterking rondom hetzelfde gezin en plan.
- Werk vanuit gezamenlijke oordeelsvorming, gedeelde taal en één samenhangend veiligheidsplan.

4. Behandel uithuisplaatsing als uiterste grens, niet als routinematige uitkomst

- Neem de beweging naar nul uithuisplaatsingen serieus als moreel en professioneel kompas.
- Investeer eerder in steun, netwerkversterking, gezinsgerichte hulp en het wegnemen van angst om hulp te vragen.
- Vraag bij iedere uithuisplaatsing ook: wat had het systeem eerder anders moeten doen?

5. Verander de sturing, niet alleen de structuur

- Stop met sturen alsof datgene wat meetbaar is ook het belangrijkste is.
- Stuur op continuïteit, tijdigheid, ervaren veiligheid, samenwerking en relationele kwaliteit.
- Gebruik cijfers, verhalen en ervaringskennis samen, zodat governance dienstbaar wordt aan gezinnen en professionals in plaats van andersom.

6. Verdeel verantwoordelijkheid opnieuw

- Gemeenten moeten investeren in stevige lokale teams als kernvoorziening van het sociaal domein.
- Jeugdbescherming, Veilig Thuis, Raad, specialistische zorg en volwassen-ggz moeten hun expertise inbrengen zonder het gezin opnieuw door te schuiven.
- Het Rijk moet wetgeving, financiering en toezicht eenvoudiger en consistenter maken, zodat de uitvoeringspraktijk niet opnieuw verstikt.

7. Maak leren tot onderdeel van bescherming

- Werk niet alleen aan casuïstiek, maar ook aan structureel leren tussen teams, organisaties en bestuurslagen.
- Gebruik proeftuinen, praktijkervaringen en regionale samenwerking niet als tussenfase, maar als motor van vernieuwing.
- Zie fouten, vertragingen en terugval niet alleen als incidenten, maar als signalen van wat het stelsel nog niet goed genoeg organiseert.

8. Blijf staan wanneer het spannend wordt

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid betekent niet dat iedereen een deel doet; het betekent dat niemand verdwijnt zodra het moeilijk wordt.
- Voor professionals vraagt dit moed om nabij te blijven, ook in onveilige, complexe en onzekere situaties.
- Voor bestuurders vraagt dit de discipline om niet terug te vallen in incidentsturing, nieuwe controlelagen en bestuurlijke reflexen.

Inleiding: van markt naar mens, van kind naar gezin

Een nieuwsbericht als kantelpunt

Soms kondigt een nieuwsbericht niet alleen nieuwe afspraken aan, maar markeert het een kantelpunt in denken. Het recente bericht over betere hulp en bescherming voor kinderen en gezinnen bij onveiligheid thuis³ is zo'n moment. Tussen de regels door staat een vraag die veel groter is dan het convenant zelf: durven we ons stelsel zó in te richten dat het kind niet langer een dossier is in een estafettemodel, maar een mens in een netwerk van relaties?

Deze vraag raakt direct aan de ambitie van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming én aan een bredere beweging in het sociaal domein: de verschuiving naar een meer mensgerichte en gezinsgerichte ordening van hulp en bescherming. De komende pagina's brengen die lijnen bij elkaar

---

³ Kinderen, jongeren en volwassenen die thuis te maken hebben met onveiligheid moeten sneller de juiste hulp en bescherming krijgen. Daarom hebben het ministerie van Justitie en Veiligheid, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de partijen binnen het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming op 8 juli 2026 een gezamenlijke veranderstrategie vastgesteld. Met deze strategie en bijbehorende afspraken willen de partijen zorgen dat gezinnen eenduidiger worden geholpen, er beter en sneller wordt beoordeeld wat nodig is, hulp en bescherming beter op elkaar aansluiten en duidelijker is wie het gezin begeleidt. De gezamenlijke veranderstrategie waar alle partijen zich aan committeren markeert een belangrijke stap in de verbetering van de kind- en gezinsbescherming.

en maken concreet wat dat vraagt van gemeenten, organisaties en professionals – en vooral van de stevige lokale teams die steeds opnieuw als belofte opduiken.

Van incident naar patroon

De pijnpunten in de jeugdbescherming zijn geen incidenten, maar patronen. Gezinnen vertellen al jaren hoe zij door ketens en loketten bewegen, steeds met nieuwe gezichten aan tafel, steeds met een ander plan en een andere taal. Professionals ervaren hoe zij met de beste bedoelingen vastlopen in regels, schotten en aanbestedingslogica, terwijl bestuurders balanceren tussen politieke druk, financiële krapte en de morele opdracht om kinderen te beschermen.

Het Toekomstscenario is geboren uit dit patroon van stapeling: stapeling van zorgen in gezinnen, stapeling van interventies in de keten en stapeling van hervormingspogingen die steeds weer beloven dat het nu écht anders wordt. De belofte van één gezin, één plan en één contactpersoon klinkt mooi, maar raakt pas aan de kern als ook de systeemreflexen die die belofte ondermijnen werkelijk onder ogen worden gezien.

Een andere bril

Jarenlang zijn jeugdhulp en jeugdbescherming georganiseerd met begrippen die ontleend zijn aan bestuurlijke en bedrijfsmatige logica: producten, contracten, aanbestedingen, volume en output. Dat heeft een systeem opgeleverd dat bestuurbaar lijkt, maar voor gezinnen vaak gefragmenteerd en ondoorzichtig voelt.

De wezenlijke vraag is daarom niet alleen hoe zorg wordt ingekocht of verdeeld, maar wat kinderen en gezinnen nodig hebben om veilig op te groeien, relaties te herstellen en hun dagelijks leven weer in beweging te krijgen. En daarmee verschuift ook de vraag wat dit betekent voor teams, financiering, mandaat en verantwoordelijkheid in het sociaal domein.

Van kind als casus naar gezin als leefwereld

Het Toekomstscenario maakt een belangrijke principiële stap van een kindgerichte naar een gezinsgerichte benadering. In een kindgerichte casuslogica dreigt het kind de drager te worden van probleemtaal, indicaties en maatregelen; in een gezinsgerichte benadering wordt het kind gezien in samenhang met ouders, broers en zussen, netwerk, stress, geschiedenis en toekomst.

Die beweging verplaatst het zwaartepunt van het dossier naar de leefwereld. Hulp en bescherming worden dan niet langer georganiseerd rondom losse interventies, maar rondom de werkelijkheid waarin een kind dagelijks leeft.

Een essay als uitnodiging

Dit essay wil geen blauwdruk zijn, maar een uitnodiging om het Toekomstscenario en de beweging naar nul uithuisplaatsingen⁴ te lezen als normatieve keuzes en niet als technische optimalisaties. Wat gebeurt er als nul uithuisplaatsingen niet wordt gezien als slogan, maar als moreel kompas dat dwingt om de leefwereld van kinderen en gezinnen zó serieus te nemen dat uithuisplaatsing alleen nog het uiterste vangnet is?

---

⁴ 0 kinderen die niet gewoon prettig thuis opgroeien. Dat is waar de beweging van 0 voor gaat. De Beweging van 0 is van oorsprong een groep jeugdhulpprofessionals die wil werken aan ambitieuze jeugdhulp. Door goed te luisteren naar ouders en kinderen, rekening te houden met hun voorkeuren en daarbij de kracht van wetenschap, kennis en onderzoek te benutten.

In de volgende hoofdstukken worden het Toekomstscenario, stevige lokale teams, de beweging naar nul uithuisplaatsingen en de vraag naar governance en gedeelde verantwoordelijkheid naast elkaar gelegd. Niet alleen in beleidstaal, maar in het dagelijkse werk van wijkteams, jeugdbeschermers, bestuurders en alle anderen in de beschermingsketen.

Historische context: hoe kwamen we hier?

Een stelsel dat eenvoud beloofde

De huidige zoektocht naar een ander stelsel van kind- en gezinsbescherming ligt in het verlengde van een langere hervormingsgeschiedenis waarin decentralisatie, nabijheid en integraliteit telkens als belofte terugkeerden. In de praktijk strandden die beloften echter vaak op versnippering, aanbestedingslogica en oplopende druk in de uitvoering.

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten werd gehoopt op meer maatwerk, meer preventie en een betere aansluiting op de leefwereld van kinderen en gezinnen. Maar gemeenten moesten die verantwoordelijkheid vormgeven binnen krappe budgetten, uiteenlopende inkoopmodellen en een landschap van aanbieders, verwijzers en toezichhouders die ieder vanuit hun eigen logica bleven opereren.

Van hervorming naar stapeling

De afgelopen jaren laten geen rechte lijn van vooruitgang zien, maar een stapeling van correcties op eerdere correcties. Telkens wanneer het stelsel vastliep, volgde een nieuw programma, een nieuwe agenda of een nieuwe bestuurlijke afspraak. Wat ontbrak, was zelden ambitie; wat ontbrak, was het vermogen om de dagelijkse praktijk van gezinnen en professionals werkelijk als uitgangspunt te nemen.

In de praktijk groeide het gevoel dat het systeem wel veel sprak over het kind, maar het kind en het gezin niet werkelijk centraal zette. Gezinnen kregen te maken met meerdere organisaties, wisselende contactpersonen en uiteenlopende beoordelingen van risico's en veiligheid.

De opkomst van de estafettestaat

Deze praktijk roept het beeld op van een estafettestaat: een overheid en hulpstructuur waarin het stokje steeds wordt doorgegeven, maar niemand werkelijk eigenaar kan zijn van het geheel. De één signaleert, de ander onderzoekt, een derde indiceert en een vierde voert uit, terwijl het gezin intussen moet wachten, uitleggen en hopen dat de schakels elkaar begrijpen.

Dat is niet alleen een organisatorisch probleem, maar ook een moreel probleem. Wie hulp en bescherming in opeenvolgende taken opdeelt, loopt het risico dat niemand nog werkelijk naast het gezin blijft staan.

De markt als ordeningsprincipe

Onder deze ontwikkeling ligt ook de invloed van marktdenken op het sociaal domein. In veel gemeenten werd jeugdhulp niet alleen inhoudelijk hervormd, maar ook bedrijfsmatig ingericht via producten, trajecten, aanbestedingen en prestatie-eisen. Deze ordening bood bestuurlijk houvast,

maar had als prijs dat complexe gezinslevens werden opgeknipt in losse percelen, disciplines en financieringsvormen.

Aanbieders moesten zich positioneren binnen contracten en volumes, gemeenten gingen sturen via inkoopkaders en budgetdiscipline en professionals kregen te maken met steeds grotere verantwoordingsdruk. Zo ontstond een stelsel waarin de logica van bekostiging sterker dreigde te worden dan de logica van relatie, continuïteit en herstel.

Waarom het zo niet verder kon

De crisis in de kind- en gezinsbescherming groeide uit een combinatie van factoren: stijgende complexiteit, personeelstekorten, gefragmenteerde verantwoordelijkheden, juridisering, financiële schaarste en een bestuurlijke neiging om nieuwe structuren te bouwen boven op oude patronen. Het gevolg was een stelsel waarin bescherming vaak reactief werd georganiseerd, terwijl juist vroegtijdige nabijheid en gedeelde verantwoordelijkheid nodig waren.

Tegen deze achtergrond werd het Toekomstscenario begrijpelijk: niet als beleidsmode, maar als poging om een grens te markeren en de vraag opnieuw te stellen hoe bescherming en hulp dichterbij elkaar kunnen komen.

Het Toekomstscenario: belofte en ontwerp

Een antwoord op versnippering

Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming presenteert zich als antwoord op de versnippering die in het bestaande stelsel zichtbaar is geworden. De kern van het scenario is helder: niet langer een keten waarin organisaties na elkaar handelen, maar een gezamenlijke aanpak waarin hulp en bescherming vanaf het begin in samenhang worden georganiseerd.

Wanneer er thuis sprake is van onveiligheid, of een serieuze dreiging daarvan, is het weinig logisch dat gezinnen te maken krijgen met opeenvolgende regimes, elk met een eigen taal, procedure en afbakening. Het Toekomstscenario wil daarom af van het estafette-model en toewerken naar een aanpak waarin eerder, meer gezamenlijk en meer gezinsgericht wordt gehandeld.

Van kindgerichte casus naar gezinsgerichte werkelijkheid

Een van de meest betekenisvolle verschuivingen in het scenario is die van kindgericht naar gezinsgericht werken. In een gezinsgerichte benadering wordt onveiligheid of ontregeling niet los gezien van de context waarin het kind leeft: ouders, broers en zussen, netwerk, armoede, stress, huisvesting, gezondheid en geschiedenis.

Deze verschuiving maakt het mogelijk om bescherming en steun niet meer als twee aparte werelden te behandelen. Veiligheid wordt dan niet alleen gedefinieerd als het afwenden van direct gevaar, maar ook als het herstellen van voorwaarden waaronder een gezin duurzaam verder kan.

Eén gezin, één plan, één contactpersoon

Misschien wel de bekendste belofte van het Toekomstscenario is die van één gezin, één plan en één contactpersoon. Die belofte probeert continuïteit terug te brengen in een stelsel dat voor veel gezinnen verbrokken aanvoelt.

Toch is die belofte alleen geloofwaardig als de onderliggende structuren meebewegen. Zolang financiering, bevoegdheden, registratiesystemen en professionele mandaten gescheiden blijven, bestaat het risico dat deze belofte vooral symbolisch blijft.

Eerder handelen, gezamenlijk handelen

Een tweede pijler van het scenario is dat problemen niet langer pas in samenhang worden opgepakt wanneer de situatie al escaleert. Eerder handelen betekent sneller signaleren, sneller gezamenlijk wegen en sneller nabij steun organiseren, zodat beschermingsvragen niet onnodig uitgroeien tot crisisvragen.

Gezamenlijk handelen betekent dat niet iedere organisatie eerst haar eigen proces volledig doorloopt, maar dat vanaf het begin wordt samengewerkt rond één veiligheids- en ondersteuningsopgave.

Regionale veiligheidsteams en lokale verankering

Binnen het ontwerp van het Toekomstscenario speelt ook het idee van regionale veiligheidsteams een belangrijke rol. Daarmee wordt erkend dat ernstige veiligheidsvraagstukken specialistische kennis en bevoegdheden vereisen, maar tegelijk niet los mogen raken van de lokale leefwereld van het gezin.

Het succes van het Toekomstscenario zal daarom niet alleen afhangen van nieuwe structuren, maar van de kwaliteit van het samenspel tussen specialistische veiligheid en lokaal relationeel werken.

De belofte en haar kwetsbaarheid

Het Toekomstscenario is een poging om de logica van vertrouwen, continuïteit en gezamenlijkheid terug te brengen in een domein dat te lang is gedomineerd door versnippering en systeemdruk. Maar elk toekomstscenario loopt het risico een taal van belofte te worden die de weerbaarheid van uitvoering onderschat.

De echte test ligt daarom niet bij de schoonheid van het ontwerp, maar bij de vraag of bestuurders, gemeenten, jeugdbescherming, Veilig Thuis⁵, specialistische zorg en lokale teams werkelijk bereid zijn hun posities te herschikken.

Hindernissen en obstakels: waarom is veranderen zo weerbaarstig?

Structuur: regels, schotten en financieringsstromen

Wie de belofte van het Toekomstscenario serieus neemt, stuit direct op de harde randen van de structuur. Wetgeving, verantwoordelijkheidsverdeling en financieringsstromen zijn niet neutraal decor, maar krachtige vormgevers van gedrag. Jeugdhulp, jeugdbescherming, Veilig Thuis, onderwijs, wijkteams en GGZ opereren binnen verschillende wettelijke kaders en bekostigingssystemen.

---

⁵ Veilig Thuis is het landelijke advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

Daardoor botst het idee van één gezin, één plan en één contactpersoon voortdurend op juridische en financiële fragmentatie. Vanuit gezinnen bezien is dat een paradox: zij horen de taal van samenhang, maar ervaren de werkelijkheid van schotten die hun dagelijks leven in stukken knippen.

Organisatie: mandaat, systemen en verantwoording

Ook organisatorische obstakels spelen een grote rol. Organisaties zijn gewend geraakt aan heldere afbakeningen van taken en verantwoordelijkheden, vastgelegd in functieprofielen, protocollen, kwaliteitskaders en ICT-systemen. Die helderheid biedt houvast, maar maakt het lastig om gezamenlijk eigenaarschap rond één gezin uit te oefenen.

Een medewerker van een wijkteam, een jeugdbeschermer en een medewerker van Veilig Thuis kunnen in theorie dezelfde ambitie delen, maar in de praktijk telkens tegen hun eigen mandaat aanlopen. Zolang vragen over besluitvorming, aansprakelijkheid en rapportagelijnen niet in samenhang worden beantwoord, blijft gezamenlijk handelen afhankelijk van toevallig goede relaties en individuele durf.

Cultuur en beroepspraktijk: reflexen en onzekerheid

De cultuur in het stelsel kan het Toekomstscenario ondersteunen of ondermijnen. Jaren van risicodenken, incidentgedreven politiek en mediadruk hebben bijgedragen aan een reflex waarin zekerheid en controle zwaarder wegen dan relationele nabijheid en samenspel met gezinnen.

Professionals weten dat zij achteraf afgerekend kunnen worden op situaties waarin het misgaat. Dat voedt een cultuur waarin het veiliger lijkt om procedures te volgen dan om gezamenlijk te zoeken naar passende oplossingen in ingewikkelde situaties.

Tijd en aandacht: de verborgen valuta van verandering

Een vaak onderschatte hindernis is tijd. Niet alleen de kloktijd die wordt geregistreerd, maar vooral de tijd die nodig is om relaties te bouwen, casussen te bespreken, van elkaar te leren en nieuwe handelingswijzen te ontwikkelen.

Het Toekomstscenario vraagt om tijd en aandacht vooraf, om escalatie en uithuisplaatsing achteraf te voorkomen. Zonder ruimte voor gezamenlijke casuïstiek, intervisie, overleg en relationeel werken ontstaat een ontwerp dat op papier klopt, maar in de uitvoeringsrealiteit steeds opnieuw wordt ingehaald door de druk van de dag.

Macht en positie: wie durft los te laten?

Ten slotte speelt de vraag naar herverdeling van macht en positie. Het Toekomstscenario impliceert dat sommige organisaties minder centraal komen te staan dan voorheen, dat anderen steviger worden gepositioneerd en dat professionals dichterbij gezinnen meer mandaat krijgen.

De vraag is of organisaties en leiders bereid zijn macht los te laten in het belang van een mensgerichter stelsel. Zonder die bereidheid worden structuren misschien verschoven, maar blijft de cultuur dezelfde.

Een verruimde horizon: een richtinggevend kompas

Niet nog een stelsel, maar een andere blik

Wie het Toekomstscenario alleen leest als een bestuurlijke herinrichting, mist de diepere vraag die eronder ligt. De kern is niet alleen hoe hulp en bescherming slimmer worden georganiseerd, maar vanuit welk mensbeeld en welk ordeningsprincipe dat gebeurt.

Een mensgerichte visie verschuift de aandacht van probleem naar leven, van voorziening naar relatie en van individu als casus naar gezin als leefwereld. Daarmee verandert ook de manier waarop naar verandering wordt gekeken: niet nog een extra systeemlaag, maar een andere blik op wat hulp eigenlijk is.

Van productlogica naar relationele logica

De kracht van deze benadering is dat zij benoemt wat in veel stelseldiscussies impliciet blijft. Het probleem zit niet alleen in tekorten of uitvoeringsfouten, maar ook in de taal waarmee het sociaal domein zichzelf is gaan begrijpen. Productcodes, aanbestedingen, concurrentie, volumeprikkels en losse loketten hebben niet alleen de organisatie van hulp gevormd, maar ook de verbeelding ervan. Wanneer die logica dominant wordt, verandert de vraag van gezinnen ongemerkt in een routevraag: waar hoor ik thuis, wie betaalt, wie verwijst, wie is aan zet? Een relationele logica draait dat om en stelt voorop wat nodig is om een kind, een gezin en hun netwerk weer in beweging te krijgen, met zo min mogelijk overdrachten en zo veel mogelijk continuïteit.

Minder systeem, meer samenleving

Een verruimde horizon betekent ook dat basisvoorzieningen, onderwijs, buurt, bestaanszekerheid, volwassen-ggz en informele netwerken niet als decor rond de Jeugdwet mogen blijven hangen, maar mede dragers van de oplossing moeten worden. In een mensgerichte logica wordt het stelsel geen verzameling losse voorzieningen, maar een weefsel van relaties en verantwoordelijkheden waarin professionals, inwoners en organisaties elkaar daadwerkelijk weten te vinden.

Stevige lokale teams als spelverdeler

Binnen deze verruimde horizon krijgen stevige lokale teams een bijzondere betekenis. Zij zijn niet alleen een organisatorische schakel in de toegang, maar de plek waar beleid, praktijk en leefwereld elkaar werkelijk kunnen ontmoeten.

Zij functioneren als spelverdeler: niet door werk alleen te verdelen, maar door overzicht te houden, vroeg te signaleren, specialistische expertise tijdig in te schakelen en te voorkomen dat gezinnen vastlopen tussen aanvraag, beschikking en overdracht.

Een kompas voor het Toekomstscenario

De waarde van deze visie is dat zij het Toekomstscenario niet afwijst, maar verdiept. Het scenario wint aan kracht waar het werkelijk kiest voor gezamenlijke verantwoordelijkheid, langjarige samenwerking, publieke eenvoud en een sterke sociale en pedagogische basis.

Het verliest aan geloofwaardigheid zodra oude logica's onder nieuwe woorden blijven doorlopen: als samenwerking afhankelijk blijft van contracten, als lokale teams papieren belofte blijven of als gezinnen nog steeds verdwalen tussen verwijzers, aanbieders en regels.

Stevige lokale teams: tussen richting en werkelijkheid

De terugkeer van een belofte

In vrijwel elke hervormingsronde keren lokale teams terug als dragers van de oplossing. Ook in de huidige koers krijgen stevige lokale teams opnieuw een centrale plek: als spil in de toegang, als verbinding tussen hulp en bescherming en als nabij georganiseerde basis van het stelsel.

Maar juist omdat deze belofte al vaker is uitgesproken, is terughoudendheid op zijn plaats. Lokale teams zijn in beleidstaal gemakkelijk groot te maken, terwijl zij in de praktijk klein gehouden worden door een gebrek aan mandaat, continuïteit en ruimte.

Niet het loket, maar de spelverdeler

De krachtigste verbeelding van stevige lokale teams is die van de spelverdeler. Zij zijn niet het eindpunt van een aanmeldroute, maar de speler die overzicht houdt, tempo bepaalt, verbinding legt en ziet waar het spel naartoe moet.

Een goed lokaal team verdeelt niet alleen werk, maar houdt overzicht, voelt het ritme van het gezin en weet wanneer andere spelers moeten aansluiten. Het verbindt preventie, sociale basis, specialistische expertise en bescherming tot één samenhangende beweging.

Tussen beleid en leefwereld

Precies hier loopt de praktijk vaak vast. In beleidsteksten moeten lokale teams nabij, domeinoverstijgend en handelingskrachtig zijn; in de uitvoering blijken zij regelmatig gevangen tussen juridische eisen, gemeentelijke sturing, personele krapte en onduidelijkheid over hun opdracht.

Het gevolg is dat lokale teams makkelijk in een tussenruimte belanden: te licht gepositioneerd om werkelijk het verschil te maken bij complexe gezinsproblematiek, maar wel zwaar genoeg belast om de druk van het stelsel op te vangen.

Wat een stevig lokaal team werkelijk nodig heeft

Als stevige lokale teams meer moeten zijn dan papieren belofte, vraagt dat om herkenbare, stabiele teams met voldoende ervaring en deskundigheid op meerdere fronten. Daarnaast is mandaat cruciaal: een team kan alleen spelverdeler zijn als het daadwerkelijk ruimte heeft om te handelen, af te stemmen en samen met partners besluiten te nemen binnen duidelijke maar ruime kaders.

Ook is een vaste lijn naar partners nodig. Stevige lokale teams functioneren alleen als zij duurzame werkrelaties hebben met huisartsen, onderwijs, jeugdartsen, Veilig Thuis, specialistische aanbieders en waar nodig politie en volwassen-ggz.

Lokaal waar het kan, regionaal waar het moet

Een volwassen visie op stevige lokale teams vraagt om het loslaten van een valse tegenstelling. Het is niet lokaal óf specialistisch, niet nabijheid óf bescherming. De rode draad moet zijn: lokaal waar het kan, regionaal waar het moet, altijd vanuit de leefwereld van kind en gezin.

Het lokale team hoeft niet alles zelf te kunnen, maar moet wel sterk genoeg zijn om het geheel te overzien, relaties te dragen en specialistische partners niet naast maar in het plan te organiseren.

Van belofte naar werkelijkheid

Stevige lokale teams ontstaan niet doordat een beleidsdocument dat zegt, maar doordat gemeenten, bestuurders en ketenpartners bereid zijn hun positie rond die teams te herschikken. Dat vraagt om structurele financiering, bestuurlijke rugdekking, ruimte voor vakmanschap en de moed om de toegang niet als barrière te zien, maar als speelplan te organiseren.

Pas dan kunnen lokale teams worden wat zij in de beste zin van het woord zouden moeten zijn: geen indicatiemachine of doorgeefluik, maar een herkenbare publieke aanwezigheid naast kinderen en gezinnen.

De beweging naar nul uithuisplaatsingen

Een radicale ambitie als moreel kompas

De beweging naar nul uithuisplaatsingen begint niet met een beleidsinstrument, maar met een morele keuze. Het uitgangspunt is dat geen enkel kind hoort op te groeien in onveiligheid, maar evenmin mag uithuisplaatsing een vanzelfsprekende uitkomst worden van een systeem dat te laat, te versnipperd of te afstandelijk reageert.

Juist daarom functioneert nul niet als naïeve belofte, maar als richtinggevend kompas. Het vraagt niet: wat is haalbaar binnen het systeem? Maar: wat is moreel aanvaardbaar voor kinderen en gezinnen?

Meer dan een slogan

Nul uithuisplaatsingen kan alleen betekenisvol zijn wanneer het niet wordt gelezen als verbod op ingrijpen, maar als opdracht om het hele systeem zo te organiseren dat uithuisplaatsing niet de uitkomst van systeemfalen hoeft te zijn.

De beweging richt zich daarom niet alleen op het moment van de maatregel, maar op alles wat daaraan voorafgaat: de angst van ouders om hulp te vragen, het gebrek aan tijdige steun, het tekort aan passende hulp in huis en het te laat mobiliseren van netwerk en samenleving rond het gezin.

Angst wegnemen, hulp mogelijk maken

Een van de meest indringende inzichten is dat angst zelf een systeemfactor is. Ouders die worstelen met agressie, overbelasting, verslaving of ontregeling zoeken vaak geen hulp, juist omdat zij bang zijn hun kind kwijt te raken.

De beweging naar nul probeert die spiraal te doorbreken door hulpvragen niet primair te verbinden aan sanctionering, maar aan veiligheid, steun en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dat vraagt minder oordeel aan de voordeur en meer relationele nabijheid.

De rol van stevige lokale teams

Hier raakt de beweging naar nul uithuisplaatsingen direct aan de opgave van stevige lokale teams. Als er ergens een plek moet zijn waar ouders en kinderen vroegtijdig terecht kunnen zonder direct in een opschalingsmachine terecht te komen, dan is het daar.

Stevige lokale teams kunnen het verschil maken door aanwezig te zijn vóór de crisis, relationeel vertrouwen op te bouwen en vragen rond opvoeding, stress, armoede, schooluitval en psychische belasting in samenhang te benaderen.

Nul vraagt ook om een sterke defensie

De ambitie van nul uithuisplaatsingen betekent niet dat beschermende interventies overbodig worden. Juist omdat het doel zo principieel is, moeten uitzonderingen uiterst serieus worden gewogen en gedragen door vakmanschap, transparantie en gezamenlijke besluitvorming. De ware toets ligt in het onderscheid tussen situaties waarin uithuisplaatsing onvermijdelijk is en situaties waarin zij feitelijk het gevolg is van te late, te gefragmenteerde of te afstandelijke hulp.

Van individuele maatregel naar gezamenlijke opgave

Uithuisplaatsing wordt dan niet meer alleen gezien als een beslissing in een individueel dossier, maar als een spiegel voor het functioneren van de gehele beschermingsketen. Als kinderen te vaak uit huis worden geplaatst, zegt dat niet alleen iets over ouders, maar ook over huisvesting, armoedebeleid, onderwijs, volwassenhulp, lokale toegankelijkheid en specialistische beschikbaarheid.

Een horizon die discipline vraagt

Nul uithuisplaatsingen is geen romantisch ideaal, maar een horizon die discipline vraagt in vroegsignalering, samenwerking, gezinsversterking en het serieus nemen van bestaansvoorwaarden.

Als het Toekomstscenario werkelijk een mensgerichte beweging wil belichamen, dan is nul uithuisplaatsingen geen randthema maar een lakmoesproef.

Wat vraagt dit van elke partner in de beschermingsketen?

Geen enkele partner kan dit alleen

Een van de belangrijkste lessen van het Toekomstscenario is dat geen enkele partij de opgave van bescherming en herstel nog in afzondering kan dragen. Gezinnen worden sneller en beter geholpen wanneer lokale teams, regionale veiligheidsteams en andere partners niet na elkaar, maar in samenhang handelen.

Dat maakt de beschermingsketen minder een keten van overdracht en meer een publieke alliantie rond veiligheid, ontwikkeling en perspectief van kinderen en gezinnen.

Wat dit vraagt van gemeenten

Voor gemeenten begint de opdracht bij koersvastheid. Zij moeten lokale teams niet langer behandelen als uitvoeringsloketten of als schakel in kostenbeheersing, maar als dragende publieke infrastructuur van nabijheid, ondersteuning en vroegtijdige veiligheid.

Daarnaast vraagt het van gemeenten dat zij hun sturingsfilosofie herzien: minder nadruk op verkavelde inkoop en gedetailleerde productiecontrole, meer op samenwerking, continuïteit en beschikbaarheid van passende steun rond gezinnen.

Wat dit vraagt van lokale teams

Van lokale teams vraagt deze ontwikkeling dat zij hun positie ook daadwerkelijk innemen. Niet als administratieve toegangspoort, maar als herkenbaar en betrouwbaar eerste publieke team rond gezinnen waar onveiligheid of ontregeling speelt.

Dat betekent dat zij nabij moeten zijn, breed moeten kunnen kijken en in staat moeten zijn om zowel gewone als complexe vragen in samenhang te benaderen.

Wat dit vraagt van regionale veiligheidsteams, GI's en Veilig Thuis

Van regionale veiligheidsteams en van organisaties die daarin opgaan of daarmee intensief samenwerken, vraagt het scenario een fundamentele cultuurverandering. Hun toegevoegde waarde ligt niet langer in afzonderlijke institutionele posities, maar in het bundelen van kennis, bevoegdheden en handelingskracht rond gezinnen waar veiligheid acuut of structureel onder druk staat.

Voor Gecertificeerde Instellingen en Veilig Thuis betekent dit dat hun expertise essentieel blijft, maar anders moet landen: minder vanuit overdracht en domeinafbakening, meer vanuit gezamenlijk plan, gedeelde casusverantwoordelijkheid en nauwe verbinding met lokale teams.

Wat dit vraagt van de Raad voor de Kinderbescherming en de strafrechtketen

Ook de Raad voor de Kinderbescherming en partners in de strafrechtketen zullen zich opnieuw moeten verhouden tot deze gezinsgerichte beweging. Hun rol blijft wezenlijk waar rechtsbescherming, toetsing en formele interventies nodig zijn, maar zij kunnen niet langer als laatste schakel los van eerdere hulp- en veiligheidsprocessen functioneren.

Wat dit vraagt van specialistische jeugdhulp en andere domeinen

Specialistische jeugdhulp zal minder vanuit exclusieve casuslogica en meer vanuit ondersteunend samenspel moeten opereren. Expertise blijft onmisbaar, maar moet beschikbaar komen op een manier die de samenhang rond het gezin versterkt in plaats van opnieuw nieuwe knippen te introduceren.

Tegelijk kunnen onderwijs, volwassen-ggz, huisartsen, woningcorporaties, schuldhulp en wijkvoorzieningen niet langer als nevendecor worden beschouwd. Onveiligheid in gezinnen ontstaat en verhardt zelden binnen één domein.

Wat dit vraagt van het Rijk

Voor het Rijk ligt de opdracht in het bieden van richting, eenvoud en duurzaamheid. Het Rijk moet niet alleen bestuurlijke afspraken maken, maar ook zorgen dat wetgeving, financiering en landelijke condities de gewenste beweging daadwerkelijk ondersteunen.

Samenwerking als volwassen opdracht

Uiteindelijk vraagt dit van alle partners hetzelfde, al krijgt het per actor een andere vorm: volwassen samenwerking. In een volwassen beschermingsketen wordt expertise niet verdedigd als territorium, maar ingebracht als bijdrage; wordt verantwoordelijkheid niet afgeschoven, maar gedeeld; en wordt veiligheid niet los gezien van vertrouwen, continuïteit en leefwereld.

Governance en sturing: van systeem naar bedoeling

De sturingsvraag achter de stelselvraag

Achter elke discussie over jeugdbescherming en lokale teams schuilt een fundamentele vraag: waarop sturen we eigenlijk? Niet alleen de inrichting van het stelsel, maar ook de logica van governance bepaalt wat professionals doen, wat organisaties belangrijk vinden en wat gezinnen uiteindelijk ervaren.

Wanneer sturing vooral is gericht op beheersing, productie en risicoreductie op papier, zullen zelfs goedbedoelde hervormingen al snel terugvallen in oude patronen van verantwoorden, afbakenen en controleren.

Van controlelogica naar betekenisvolle sturing

De afgelopen decennia is het sociaal domein sterk beïnvloed door een governancebenadering waarin vergelijkbaarheid, controle en beheersbaarheid centraal staan. KPI's, dashboards, productiecijfers en prestatieafspraken geven bestuurders weliswaar grip, maar vaak vooral grip op datgene wat gemakkelijk te tellen is.

Juist de meest wezenlijke kwaliteiten van goede hulp en bescherming – nabijheid, vertrouwen, continuïteit, relationele veiligheid en professioneel vakmanschap – verdwijnen daardoor makkelijk naar de achtergrond.

Wat bestuurders dan anders moeten willen zien

Als governance werkelijk wil aansluiten bij de bedoeling van het Toekomstscenario, moeten bestuurders andere vragen leren stellen. Niet alleen hoeveel trajecten zijn gestart en wat zij kosten, maar ook of gezinnen continuïteit ervaren, kinderen zich veiliger voelen en professionals tijdig samen kunnen handelen.

Dat vraagt om een rijkere informatiebasis waarin cijfers worden aangevuld met verhalen, casusleren en ervaringskennis van gezinnen en professionals.

Bestuurlijke rugdekking als randvoorwaarde

Een mensgerichter stelsel vraagt om bestuurlijke moed. Professionals kunnen niet vroegtijdig, relationeel en domeinoverstijgend werken wanneer zij bij elk incident moeten vrezen dat het systeem terugschiet in schuldtoewijzing en nieuwe controlemaatregelen.

Bestuurlijke rugdekking betekent dat bestuurders en leidinggevendenden expliciet ruimte maken voor professioneel oordeel, gezamenlijke casusverantwoordelijkheid en lerend werken, ook wanneer de praktijk weerbarstig is.

Governance over grenzen heen

Het Toekomstscenario veronderstelt samenwerking tussen gemeenten, lokale teams, regionale veiligheidsteams, jeugdbescherming, specialistische hulp en andere domeinen. Dan moet ook de sturing zich over die grenzen heen bewegen.

Zolang iedere organisatie vooral op haar eigen prestaties wordt afgerekend, blijft gezamenlijke verantwoordelijkheid kwetsbaar.

Van systeemzekerheid naar publieke betrouwbaarheid

In een klassieke systeemlogica zoekt de overheid zekerheid in regels, controles en afgebakende verantwoordelijkheden. In een mensgerichte logica verschuift de aandacht naar publieke betrouwbaarheid: kunnen kinderen en gezinnen erop vertrouwen dat professionals blijven, samenwerken, luisteren en handelen wanneer het nodig is?

Die verschuiving vraagt van bestuurders dat zij accepteren dat niet alles vooraf dichtgeregeld kan worden, en dat kwaliteit in het sociaal domein voor een belangrijk deel ontstaat in relaties, afstemming en vakmanschap.

De bedoeling bestuurlijk volhouden

De grootste uitdaging is uiteindelijk niet het ontwerpen van nieuwe governance principes, maar het bestuurlijk volhouden van de bedoeling. Onder druk van incidenten, media, tekorten en politieke verwachtingen is de verleiding groot om terug te keren naar vertrouwde reflexen van controle, normering en extra tussenlagen.

Als governance werkelijk wil bijdragen aan het Toekomstscenario, dan moet zij het stelsel niet verder dichtregelen, maar zó inrichten dat samenwerking, nabijheid, vakmanschap en publieke eenvoud kunnen groeien.

Slot: een uitnodiging tot gezamenlijke verantwoordelijkheid

De vraag die onder alles ligt

Aan het einde van dit essay blijft niet alleen een beleidsvraag over, maar een samenlevingsvraag. Wat voor bescherming willen wij zijn voor kinderen en gezinnen wanneer het leven ontregeld raakt, wanneer veiligheid onder druk staat en wanneer vertrouwen broos is geworden?

Het antwoord op die vraag kan niet uitsluitend worden gevonden in nieuwe structuren, nieuwe wetten of nieuwe samenwerkingsafspraken. Het ligt ook in de bereidheid om opnieuw te bepalen wat publieke verantwoordelijkheid werkelijk betekent.

Geen hervorming zonder herverdeling van verantwoordelijkheid

Wie werkelijk kiest voor een mensgerichter stelsel, kiest niet alleen voor andere woorden, maar ook voor andere verhoudingen. Gemeenten moeten meer durven investeren in stevige lokale teams en minder vertrouwen op tijdelijke sturing via contracten en schotten.

Jeugdbescherming, Veilig Thuis en specialistische partners moeten hun expertise anders inbrengen: niet als afzonderlijk domein dat pas later aansluit, maar als deel van een gedeelde opdracht rond gezin en veiligheid.

De leefwereld als toetssteen

De leefwereld moet niet alleen het onderwerp van beleid zijn, maar ook de toetssteen van governance. Een hervorming slaagt niet omdat de bestuurlijke tekening klopt, maar omdat kinderen minder vaak uit huis hoeven, ouders eerder hulp durven vragen, professionals beter kunnen samenwerken en lokale teams werkelijk het verschil mogen maken.

Pas dan krijgt de beschermingsbeweging de kracht van een publieke heroriëntatie.

Een uitnodiging om te blijven staan

Dit slot is geen klassieke conclusie, maar een uitnodiging. Niet om te wachten op het perfecte ontwerp of de laatste landelijke uitwerking, maar om in iedere gemeente, ieder team en iedere organisatie nu al te oefenen met een andere vorm van verantwoordelijkheid.

Een verantwoordelijkheid die niet begint bij afbakening, maar bij aanwezigheid; niet bij de vraag wie formeel aan zet is, maar bij de vraag wie blijft staan wanneer het ingewikkeld wordt.

De horizon die voor ons ligt

De horizon die hier opdoemt is geen gemakkelijke horizon. Zij vraagt bestuurlijke moed, professionele nederigheid, publieke trouw en het vermogen om door systeemangst heen te bewegen naar meer menselijke betrouwbaarheid.

Als het sociaal domein ergens opnieuw betekenis kan vinden, dan is het hier: in de keuze om kinderen en gezinnen niet langer langs het systeem te laten lopen, maar het systeem om hen heen opnieuw te ordenen.

Misschien is dat uiteindelijk waar dit hele essay om draait: niet meer zorg organiseren alsof mensen moeten passen in wat is gebouwd, maar een samenleving bouwen die weer beter past bij wat mensen nodig hebben.

Als thuis wankelt

Kinderen groeien niet op in beleid, maar in gezinnen, buurten, scholen en relaties. Toch is de kind- en gezinsbescherming nog te vaak georganiseerd als een keten van overdrachten, schotten en wisselende gezichten, terwijl gezinnen juist behoefte hebben aan rust, duidelijkheid en een vast aanspreekpunt.

In “Als thuis wankelt” wordt het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming verbonden met de opkomst van stevige lokale teams, de ambitie van nul uithuisplaatsingen en de bredere vraag wat gezamenlijke verantwoordelijkheid in het sociaal domein werkelijk betekent. Het essay laat zien dat echte verandering niet begint bij nieuwe systeemtaal, maar bij de keuze om de leefwereld van kinderen en gezinnen serieus te nemen en bescherming te organiseren vóórdát crisis de regie overneemt.

Voor bestuurders, professionals en maatschappelijke partners is dit een uitnodiging én een opdracht: minder doorverwijzen, meer blijven; minder systeemlogica, meer samenhang; minder afstand, meer nabijheid. Want als thuis wankelt, moet de samenleving niet eerst schakelen, maar dichterbij komen.